

Tlačová správa, 20.12.2023, 9:30 hod.

INEKO: Finančné zdravie miest a žúp sa opäť medziročne zhoršilo a kleslo na úroveň roku 2015

Inflácia s dobiehajúcou koronakrízou vrátili viaceré ukazovatele hospodárenia samospráv mnoho rokov dozadu. V roku 2022 opäť narástlo zadĺženie a prebytky na bežných účtoch klesli na 10-ročné minimum.

Mestá: Finančné zdravie

Rok 2022 – azda posledný rok významne poznačený pandémiou koronavírusu – zhoršil v spojení s výrazným nárastom cien energií, tovarov a služieb finančnú kondíciu slovenských miest. Priemerné skóre finančného zdravia za všetky mestá na Slovensku predstavuje hodnotu 4,23 z maximálnych 6,00, čo je o 0,12 bodu menej ako rok predtým. Ide o relevantný pokles: mestá boli na vrchole svojho finančného zdravia počas rokov 2017 až 2020 a aktuálny pokles znamená pomyselný návrat k stavu z roku 2015.

Hodnotenie finančného zdravia poskytuje komplexný pohľad na hospodárenie samospráv, ktoré INEKO zostavuje na základe vlastnej metodiky. Zahŕňa viaceré kľúčové parametre hospodárenia: celkový dlh, dlhovú službu, bilanciu bežného účtu a záväzky po lehote splatnosti.

Spomedzi všetkých 141 miest v SR získalo celkovo 37 miest hodnotenie „výborné finančné zdravie“ (skóre nad 5 bodov) – a to je značné zhoršenie oproti roku predtým, keď takúto známku získalo ešte 59 miest.

Pokiaľ ide o individuálne výsledky, na prvú priečku sa z minuloročného piateho miesta dostalo Krásno nad Kysucou, ktoré dosiahlo zisk 5,69 bodu. Nasledujú Tvrdošín (5,67), Dubnica nad Váhom (5,63), Nové Mesto nad Váhom (5,60) – minuloročný líder a Svätý Jur (5,55). Mimochodom týchto päť miest bolo v top 5 aj pred rokom, akurát v inom poradí.

Pri 100 mestách hodnotíme finančné zdravie ako „dobré“ (medzi 4 a 5 bodmi). Hodnotenie medzi 3 a 4 bodmi („dostatočné“ finančné zdravie) zaznamenali mestá Bratislava, Zlaté Moravce, Levoča a Považská Bystrica, ktorá v spodnej časti rebríčka nahradila v medziročnom porovnaní zlepšujúcu sa Myjavu. Postavenie týchto miest v rebríčku signalizuje ich relatívne nižšiu finančnú stabilitu a potenciálne problémy v budúcnosti.

Pri Bratislave sa jedná o agregovaný údaj za celé mesto, teda magistrát a všetky mestské časti spolu. Ak by však doňho nebola zahrnutá problémová mestská časť Devín s obrovským historickým dlhom a záväzkami po lehote splatnosti, ktorá je už roky v nútenej správe, tak by celá Bratislava bola vo vyššom pásme, keďže ani magistrát, ani žiadna ďalšia mestská časť nemajú hodnotenie nižšie ako 4 body.

Tab. 1: Zoznam 5 miest s najlepším a najhorším finančným zdravím s ďalšími dôležitými ukazovateľmi ich hospodárenia

#	Mesto	Finančné zdravie (min=0 ... max=6)		Dlh (% bežných príjmov)		Bilancia bežného účtu (%)	
		2021	2022	2021	2022	2021	2022
1.	Krásno nad Kysucou	5,68	5,69	0,00 %	0,00 %	+16,37 %	+14,66 %
2.	Tvrdošín	5,86	5,67	0,00 %	0,00 %	+17,18 %	+10,14 %
3.	Dubnica nad Váhom	5,79	5,63	2,24 %	4,40 %	+15,74 %	+12,86 %
4.	Nové Mesto nad Váhom	5,90	5,60	2,24 %	5,23 %	+20,24 %	+16,97 %
5.	Svätý Jur	5,85	5,55	0,00 %	0,00 %	+17,38 %	+5,98 %
...
137.	Spišské Podhradie	4,13	4,01	28,59 %	26,86 %	+4,81 %	+3,34 %
138.	Považská Bystrica	4,46	3,98	35,73 %	37,39 %	+4,05 %	+0,70 %
139.	Levoča	3,94	3,91	35,61 %	33,70 %	+6,00 %	+3,76 %
140.	Zlaté Moravce	3,83	3,79	48,61 %	48,12 %	-1,03 %	-1,71 %
141.	Bratislava /spolu*/	3,83	3,71	32,42 %	34,65 %	+3,33 %	+2,88 %
	Všetky mestá v SR	4,35	4,23	21,56 %	23,23 %	+6,33 %	+4,08 %

Zdroj: dáta – mestá; zber dát – Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet – INEKO

* magistrát a všetky mestské časti spolu

Mestá: Dlh a bilancia bežného účtu

Napriek okolnostiam dokázali mestá v roku 2022 udržať svoju mieru zadĺženia relatívne pod kontrolou – priemerné zadĺženie miest v SR počas minulého roku síce stúplo, no iba mierne. Došlo k jeho nárastu z 21,56 % na 23,23 %.

Aj za rok 2022 platí, že žiadne mesto v SR neprekročilo zákonnú hranicu celkového dlhu na úrovni 60 % bežných príjmov predchádzajúceho roka a takisto ani prvé sankčné pásmo dlhovej brzdy pre samosprávy (50 %).

Ku koncu roka 2022 mali najvyšší dlh v meste Zlaté Moravce (48,1 %). Nasledujú mestá Leopoldov (40,2 %), Veľký Šariš (40,2 %), Myjava (39,3 %), Považská Bystrica (37,4 %), Nová Dubnica (37,1 %) a Prešov (36,9 %).

Relatívne vysoké dlhy mali spomedzi veľkých miest aj Dunajská Streda (36,0 %), Snina (35,2 %), celá Bratislava (agregovaná hodnota 34,6 %), Bardejov (34,2 %) a Čadca (33,2 %). V prípade Bratislavy je reč o sumárnom údaji za magistrát aj mestské časti. Dlh samotného bratislavského magistrátu pritom predstavoval až 47,9 %, čím bol druhou najviac zadĺženou mestskou samosprávou. Štatistiku celej Bratislavy vylepšilo započítanie prevažne nižších dlhov mestských častí.

O finančnej kondícii samospráv dobre vypovedá aj bilancia bežného účtu. Tá sleduje, ako samospráva dokáže kryť svoje bežné výdavky z bežných príjmov. Platí, že čím väčší prebytok dokáže samospráva pri svojom bežnom hospodárení vytvoriť, tým väčší priestor jej vznikne na údržbu a zveľaďovanie svojho majetku.

Vysoká inflácia (spolu s končiacou koronakrízou) sa najvýraznejšie prejavili práve na tomto ukazovateli – na poklese prebytkov, ktoré mestá v roku 2022 vytvorili na svojich bežných účtoch. Vo výsledku sme zaznamenali najmenej dobrú hodnotu spomedzi celých uplynulých 10 rokov – priemerný prebytok bežného účtu dosiahol +4,1 %, čo je významne menej ako napr. v roku 2016, kedy sme naopak zaznamenali najlepšiu hodnotu (+10,9 %).

V roku 2022 zaznamenalo kladnú bilanciu bežného účtu 131 zo všetkých 141 miest. Najvyšší prebytok dosiahli v Novom Meste nad Váhom (+17,0 %), Leopoldove (+16,6 %) či v Krásne nad Kysucou (+14,7 %). Naopak, najvyšší deficit mali vo Veľkom Mederi (-5,1 %). Deficitne hospodárili aj v Piešťanoch (-2,7 %), Zlatých Moravciach (-1,7 %), Veľkých Kapušanoch (-1,4 %) a na košickom magistráte (-1,2 %). Deficit na bežnom účte je pritom jednoznačne nežiaducim javom, keďže podľa zákona majú byť bežné rozpočty schvaľované ako prebytkové alebo vyrovnané.

Samosprávy Bratislavy a Košíc

Špecifickým prípadom sú Bratislava a Košice, ktoré sú ako jediné mestá na Slovensku ďalej členené aj na samostatne hospodáriace mestské časti. Mnohé z týchto mestských častí majú desiatky tisíc obyvateľov, a preto je rovnako dôležité sledovať aj ich finančné zdravie. Navyše, Bratislava a Košice majú magistráty, ktoré sú vzhľadom na mestské časti ďalšími nezávislými samosprávami – pre zjednodušenie ich však zahrňame s mestskými časťami do jedného porovnania.

V rámci Bratislavy dosiahli v roku 2022 najlepšie finančné zdravie mestské časti Jarovce, Vajnory a Petržalka. Na opačnom konci evidujeme Ružinov, bratislavský magistrát a najmä mestskú časť Devín, ktorá je už 18 rokov v nútenej správe.

V Košiciach získali najlepšie hodnotenie časti Krásna, Barca a Dargovských Hrdinov. Najnižšie hodnotenie finančného zdravia evidujeme postupne pri Pereši, košickom magistráte a pri časti Džungľa.

Ucelené informácie o finančnom zdraví aj s ďalšími dôležitými ukazovateľmi hospodárenia za „naj“ časti Bratislavy a Košíc možno nájsť v nižšie uvedených tab. 2 a tab. 3.

Mimochodom, samostatnou zaujímavosťou je skokové zvýšenie počtu obyvateľov Bratislavy a Bratislavského samosprávneho kraja, ku ktorému došlo počas roka 2022. Bratislava sa oficiálne rozrástla z 442 na 476 tisíc obyvateľov a celý kraj z 677 na 724 tisíc. Predpokladáme, že táto zmena súvisí so zavádzaním parkovacej politiky v hlavnom meste, ktorá motivuje obyvateľov prehlásiť si trvalý pobyt do Bratislavy, ak v tomto meste dlhodobo žijú, no doteraz mali trvalý pobyt inde. Na druhej strane, najväčší úbytok obyvateľov je v tejto súvislosti viditeľný pri bansko-bystrickej, prešovskej a košickej župe.

Vplyv nárastu počtu obyvateľov na ukazovatele hospodárenia Bratislavy počas roka 2022 zatiaľ nebol relevantný, no je možné očakávať, že za rok 2023 nárast príjmov mesta už bude jasne viditeľný a že tento trend bude pokračovať aj v ďalších rokoch. Ide o významnú a spravodlivú korekciu, keďže v meste dosiaľ žilo oveľa viac ľudí ako v ňom malo prihlásený trvalý pobyt – z čoho vyplýva, že Bratislava mala relatívne vysoké náklady, ktoré neboli adekvátne pokryté príjmami.

Tab. 2: Zoznam samospráv BA s najlepším a najhorším fin. zdravím s ďalšími dôležitými ukazovateľmi ich hospodárenia

#	Mesto	Finančné zdravie (min=0 ... max=6)		Dlh (% bežných príjmov)		Bilancia bežného účtu (%)	
		2021	2022	2021	2022	2021	2022
1.	Bratislava - Jarovce	5,58	5,54	1,47 %	1,32 %	+13,29 %	+11,96 %
2.	Bratislava - Vajnory	5,38	5,28	9,23 %	6,84 %	+11,15 %	+7,94 %
3.	Bratislava - Petržalka	5,39	5,24	10,76 %	9,50 %	+14,46 %	+5,27 %
...
16.	Bratislava - Ružinov	4,66	4,59	33,96 %	33,62 %	+2,81 %	+4,31 %
17.	Bratislava (magistrát)	4,28	4,16	45,11 %	47,86 %	-0,74 %	+2,34 %
18.	Bratislava - Devín	1,34	1,40	349,53 %	313,50 %	+4,68 %	+4,42 %

Zdroj: dáta – mestské časti, magistrát; zber dát – Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet – INEKO

Tab. 3: Zoznam samospráv KE s najlepším a najhorším fin. zdravím s ďalšími dôležitými ukazovateľmi ich hospodárenia

#	Mesto	Finančné zdravie (min=0 ... max=6)		Dlh (% bežných príjmov)		Bilancia bežného účtu (%)	
		2021	2022	2021	2022	2021	2022
1.	Košice - Krásna	5,91	5,64	4,97 %	22,73 %	+33,64 %	+37,07 %
2.	Košice - Barca	5,03	5,63	22,22 %	17,09 %	+15,50 %	+40,26 %
3.	Košice - Dargov. Hrdinov	5,71	5,58	0,00 %	0,00 %	+14,70 %	+11,76 %
...
21.	Košice - Džungľa	4,63	4,71	1,47 %	1,50 %	-11,38 %	+4,93 %
22.	Košice (magistrát)	4,64	4,48	26,37 %	27,98 %	+5,94 %	-1,19 %
23.	Košice - Pereš	4,59	4,04	57,03 %	49,10 %	+1,91 %	-18,18 %

Zdroj: dáta – mestské časti, magistrát; zber dát – Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet – INEKO

Kraje: Žúpám sa výrazne zhoršilo finančné zdravie tretí rok v rade

Vyššie územné celky (VÚC) nenadviazali v roku 2022 na prevažujúci trend z pokrízových rokov, keď sa im v rokoch 2012 až 2014 a 2016 až 2019 darilo medziročne znižovať svoju zadlženosť a zlepšovať aj vďaka tomu svoje finančné zdravie. Naopak, počas uplynulého roka došlo k tretiemu nárastu ich zadlženia v rade, keď v priemere ich dlh narástol z 30,6 % na 32,3 % ročných bežných príjmov.

Zhoršil sa aj ďalší významný ukazovateľ hospodárenia – krajom klesol priemerný prebytok na bežných účtoch z +8,3 % na 7,6 %. Mierne narástli aj záväzky viac ako 60 dní po lehote splatnosti. To všetko prispelo k zhoršeniu priemerného finančného zdravia VÚC z 4,47 na 4,35 bodu (ide o tretie relatívne významné zhoršenie v rade).

Napriek nárastu zadlženia platí, že žiadna spomedzi ôsmich žúp na Slovensku neprekročila zákonnú hranicu pre celkový dlh na úrovni 60 % a takisto ani prvé sankčné pásmo dlhovej brzdy pre samosprávy (50 %). Najvyšší dlh mali ku koncu roka 2022 v Bratislavskom samosprávnom kraji (43,8 %). Naopak, najlepší stav zaznamenali v nitrianskej župe (14,6 %). Dlh dokázali v roku 2022 najviac znížiť v trnavskom kraji, naopak, najviac dlh narástol v banskobystrickej župe.

Pokiaľ ide o bilanciu bežného účtu, všetky župy dosiahli v roku 2022 kladné hodnoty (prebytky). Najlepšie hospodárila bratislavská (+10,6 %), trnavská (+10,0 %), prešovská (+9,9 %) a trenčianska župa (+8,5 %). Sumárna (resp. priemerná) bilancia bežných účtov všetkých krajov však klesla na +7,6 %, čo je najmenej dobrý výsledok od roku 2015.

Na vedúcu pozíciu v hodnotení finančného zdravia sa dostal, minulý rok druhý, Trnavský samosprávny kraj so skóre 4,88 bodu, čím vystriedal na čele nitriansku župu. Na poslednom mieste evidujeme aj po roku žilinskú župu s hodnotením 4,23 bodu, ktorá si však medziročne mierne zlepšila skóre. Všetky kraje vykazujú „dobré“ finančné zdravie (skóre medzi 4 a 5 bodmi).

Tab. 4: Finančné zdravie samosprávnych krajov a ďalšie dôležité ukazovatele ich hospodárenia

#	Samosprávny kraj	Finančné zdravie (min=0 ... max=6)		Dlh (% bežných príjmov)		Bilancia bežného účtu (%)	
		2021	2022	2021	2022	2021	2022
1.	Trnavský	4,90	4,88	38,57 %	33,06 %	+12,67 %	+10,00 %
2.	Nitriansky	4,99	4,87	9,30 %	14,61 %	+3,39 %	+5,35 %
3.	Banskobystrický	4,82	4,73	22,87 %	28,28 %	+7,06 %	+7,58 %
4.	Trenčiansky	4,87	4,66	36,79 %	34,96 %	+8,25 %	+8,51 %
5.	Bratislavský	4,64	4,66	41,40 %	43,76 %	+6,99 %	+10,61 %
6.	Prešovský	4,66	4,52	34,59 %	34,34 %	+11,82 %	+9,91 %
7.	Košický	4,67	4,38	30,90 %	36,08 %	+11,92 %	+4,82 %
8.	Žilinský	4,20	4,23	34,55 %	35,56 %	+4,33 %	+4,77 %
	Všetky kraje spolu	4,47	4,35	30,63 %	32,35 %	+8,33 %	+7,60 %

Zdroj: dáta – VÚC; zber dát – Ministerstvo financií SR; metodika a prepočet – INEKO

Viac informácií o metodike a výsledkoch hospodárenia samospráv, ako aj podrobné dáta o rozpočtoch a hospodárení ich podriadených organizácií nájdete na portáli: www.hospodarenieobci.sk

Kompletné analýzy hospodárenia samospráv si môžete voľne stiahnuť tu:

Mestá: www.ineko.sk/file_download/1730

Župy: www.ineko.sk/file_download/1731

Matej Tunega, analytik INEKO, obce@ineko.sk

Projekt hodnotenia finančného zdravia samospráv a prevádzku portálu www.hospodarenieobci.sk podporuje spoločnosť PosAm, spol. s r. o.

PosAm

**USEFUL
TECHNOLOGIES**